

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociațiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fr. v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 4 fr. cu porto postei. Abonamentulu se face numai pe cate 1 anu intregu. — Se abonéza la Comitétulu asociatiunei in Sibiiu séu prin posta séu prin dd. colectori.

Nr. 11.

Brasiovu 15. Maiu 1868.

Anulu I.

Despre istori'a Transilvaniei dupa com. Emericu Mikó.

III.

Dela a. 1830 inainte zelulu pentru cultivarea istoriei transilvane se aprinse din nou. De atunci incóce se nascura istoriile lui Schuller, Neugeboren, Schnell, Alecsiu Székely, destinate ce e dreptu mai multu pentru scóle, compuse inse dupa unu metodu mai corespundietoriu scopului, decatu cele de mai nainte. Pe atunci com. Em. Bethlen se incercase a intreprinde editiunea unei Clio cu ajutoriulu unei societati de actionari. Sub acestu titlu era se se publice mai multe colectiuni istorice. Nu s'a pututu din caus'a spaimantatórei nepasari a publicului. Intr'aceea alti particulari isi mai incercara noroculu. Benigni publicà tom. II. din istoriile lui Ambrosiu Somogyi. Schuller din Sibiiu esi cu archivulu seu. Kurz isi incepù magazinulu seu. Com. Ios. Kemény in societate cu Stefanu Kovács publicara in limb'a magiara dóua tomuri mari titulate: Archivu istoricu alu Transilvaniei. Totu com. Kemény publicà Deutsche Fundgruben. Profesorulu Franc. Szilágyi din Clusiu incepù cu Clio alu seu. Societatea sasésca pentru cunoscinti'a patriei continua pana in dio'a de astadi archivulu seu pe fiacare anu. Iosifu Trausch din Brasiovu tiparí in dóua tomuri 4° Chronicon Fuchsio-Lupino-Oltardinum, remasu din secolii trecuti dela trei parochi sasesci. In alte foi periodice nepolitice dintre anii 1830 si 1848 inea s'au publicatu din timpu in timpu multe documente istorice de mare valóre. Intre acestea se póte renumera si Fóia

pentru minte, inima si literatura, care comitelui Mikó 'ia ramasu necunoscuta.

Frumóse pregatiri au fostu si acestea pentru scrierea istoriei transilvane. Cu tóte acestea c. Mikó éراسi mai suspina odata observandu, ca totusi istori'a Transilvaniei inca nu s'a scrisu nici macaru in form'a si in proportiunea in care au scrisu Péczeli si Horváth in același timpu istori'a Ungariei (pag. XVI).

Comitele Mikó nu e indestulatu inca nici cu argumentele insirate pana aici spre a demonstra, ca Transilvani'a nu'si are istori'a sa scrisa cum se cade, ci elu reflectandu la starea de totala pasivitate politica impusa tieriei prin sistem'a absolutistica, afla si sustiene, cumca compatriotii sei si mai deaprópe magiarii nici chiaru in acea stare de liniste in carele te pune absolutismulu, nu se ocupa de locu cu istori'a patriei, pentruca in adeveru in acelu timpu numai societatea sasésca pentru cunoścerea tieriei se mai ocupá cu adunarea de materialu istoricu, éra dintre magiari numai com. Ios. Kemény apucá nainte de mórte a mai publica cate unu articulu interesantu in „Museumul nou magiaru,” éra ieromonachulu piaristu profesoriulu Iosifu Vass din Clusiu se ocupá cu incunoscintierea colectiunei lui Ios. Kemény si cu a lui Aranka si totu pe atunci se tiparira cronicele lui Szalárdi si Cserei din secolulu XVII. si XVIII. Com. Mikó inse. repetiesce, ca acestea lucrari inca sunt multu mai mici, decatu cá se fia fostu in stare de a ne apropié catra scopulu prefiptu.

Dupa tóte acestea din deductiunile comitelui Mikó aflatóre pe pp. XVII si XVIII se cunoște ferbintea sa dorintia de a vedé mai nainte de tóte publicanduse colectiunile istorice facute in cursu de 25 pana la 30 de ani de Stefanu Kovács si de c. Iosifu Kemény. C. Mikó afla totuodata, ca anume colectiunea acestui din urma este unica pentru istori'a Transilvaniei, din cauza ca aceeași coprinde fantanile si documentele cele mai necesarie, cumu si ca in aceea se afla ordinate totu felulu de monumente si preliminaria, adica cumu amu dice, mai totu materialulu, in catu 'iar lipsi numai constructiunea, adica compunerea istoriei din trensulu. Dupa opiniunea comitelui Mikó numai in acestea dóua colectiuni vei afla si cheile la secretele istoriei transilvane. De aici apoi ar urma, ca dupace acelea colectiuni se afla in Clusiu, istori'a Transil-

vaniei inca s'ar putea compune numai acolo, adica in apropierea museului si totuodata in sinulu archiveloru tieiei, pentruca, adaoge ees. sa mai la vale, au trecutú timpurile, in care popórale transilvane isi ascundea documentele si le tieena in secretu, séu ca le esplicá si intortocá fiacare in partea sa, cu alte cuvente: istori'a se degradá la conditiune de servitórea egoismului. Acum inse timpurile s'au schimbatu. Alt'a este conditiunea tieiei si a natiuniloru ei. Drepturile vechi si constitutiunca tieiei au ajunsu a fi numai obiectu alu istoriei; séu adica materialu istoricu, éra loculu acelora este ocupatú de referentie nóua, civile si politice. Nu mai este cauza pentru care se tragemu in drépt'a séu in steng'a cutare lege, decretu, donatiune, privilegiu, prerogativa, nu mai avemu a ne teme de constatarea cutarei cestiuni constitutionale.

Acésta era profesiunea de credintia a comitelui Mikó pe la a. 1855 in respectulu istoriei transilvane, éra nóua ne place a crede, ca astadi dóra nutrescu aceeaasi credintia toti cronicarii, scrutatorii, compilatorii, istoriografii din acésta tíera. Deci cu atatu mai virtosu aflamu de trebuintia a reflecta la loculu acesta, ca. cronic'a romanésca a lui Georgie Sincai inca s'a tiparitu tocma pre candu se tiparea atatu cronicelc magiare susu citate, adica Szalárdi si Cserei, catu si alte opuri istorice de mare valóre. Mai departe nóua ni se pare, ca atatu acea cronica, catu si multimea documenteloru culesc si remasc dupa acelasi Sincai si dupa Sam. Miculu sunt neaparatu necesarie, pentrucá cu ajutoriulu lorú se se imple unu mare numeru de lacune in istori'a Transilvaniei. Totu asemenea istoriografulu transilvanu va avea trebuintia si de ajutoriulu catorva cronice si colectiuni istorice din tierile romanesci, precum speramu ca cu alta ocaziune vomu putea demustra si numai prin simpl'a citare a lorú. Tóte au devenitu obiecte ale istoriei, prin urmare nu mai este cauza pentru care se remana ascunsc dinaintea istoriografulu transilvanu.

C. Mikó isi mai descoperisc ferbintea dorintia, cá de ocamdata se vedemu istori'a Transilvaniei scrisa dreptu si bine, celu pucinu pentrucá se avemu ce se damu in man'a generatiuniloru júne, pentru cá se invetie din ea, adica cumu amu dice: istori'a patriei intr'unu tomu bunicelu de 20—40 cólc tiparite, éra scrierca unci istorii transilvane cu condeiu de filosofu, séu adica in spiritulu unui Tacitus séu Macauley se re-

mana rezervata altoru timpuri, precum observase si repausatulu comite Iosifu Kemény.*)

Dómne Dómne, catu amu doritu si noi, cá se ajungemu a vedé istori'a Transilvaniei scrisa bine macaru numai intru intinderea ceruta de c. Mikó! Nu'mi pasa mie, scriese asemenea istoria nepartinitória, neascundietória de adeveru in oricare limba, numai se o vedemu odata scrisa, pentruca unu opu cá acela curendu póte ajunge avutía comuna a tuturoru compatriotiloru prin traductiuni.

Comitele Mikó sustiene cu totuadinsulu, ca istori'a Transilvaniei sunt datori a o scrie tocma ómenii din generatiunea de fatia si tocma acuma! „Asia, cu acésta ne suntemu datori onórei nóstre, memoriei strabuniloru nostrii, evenimenteloru din lume, chiaru eternei Dumnedieiri, ce conduce destinulu popóraloru,“ adaoge c. Mikó (pag. XX).

Sublime cuvente acestea si demne de unu patriotu eminentu, precum este c. Mikó, prea demne de unu membru alu academiei de sciintie si totuodata membru fundatoriu la asociatiunea nóstra transilvana pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, precum este ecs. sa; ne ar interesa inse cá se aflamu, pana unde va fi resbatutu acea invetiatura sublima chiaru la connationalii ecs. sale. Sunt treispredece ani, de candu c. Mikó publicà cronicelè de care vorbiseramu pre la inceputulu acestei recensuni, prin urmare totu 13 ani sunt, de candu se adresà elu si cu prolegomen'a sa orientatóre catra compatriotii sei. De atunci încóce totu prin zelulu, indemnulu si sacrificiale sale banesci se fundà si museulu si bibliotec'a lui, la care se strinsera mii de documente istorice. Totu in acelu timpu dn. Ladislau Kóváry scrisè istori'a Transilvaniei in limb'a sa nationala si o publicà in trei tomuri. Ei bine, eu n'am auditu dela nimeni, ca ori acésta, ori alta órecare istoria scrisa si mai bine decatu alui Kóváry, se se fia introdusu incái in clasele gimnasiali ale magiariloru reformati, la carii c. Mikó este curatoriu primariu pentru intrég'a diecesa reformatata. Care potu fi inse causele, cumca istori'a Transilvaniei este tractata atatu de vitregu in scólele transilvane? Si de unde acésta nepasare, ba putemu dice chiaru despretiu catra istori'a patriei nóstre in cele mai multe scóle, prin urmare si la cei mai multi carturari, astadi cá si intre anii 1815 si 1830? Nu e nepàsare nici despretiu, imi va respunde cineva, ci este nu-

*) Kurz: Magazin I. Band, 2. Seite.

mai lips'a unei istorii bune, care impedecea introducerea ei in clase si popularisarea ei in familii. Cu alte cuvinte: deca istori'a Transilvaniei inca nu e scrisa, nu poti pretinde nici invetiarea ei.

Reflexiunea séu replic'a din urma s'ar parea ca ne ar fi aruncatu intr'unu cercu vitiosu, in care amu fi condamnati a ne inverti ne'ncetatu, pana ce s'ar implini dorinti'a desu numitului comite filoistoricu, adica de a se vedé o istoria a Transilvaniei scrisa inadinsu pentru scóle. Ci dupa opiniunea mea din acestu cercu vitiosu vomu scapa fórté usioru, indata ce vomu observa, ca invetiarea istoriei transilvane fusese pana acuma delaturata, aruncata in scartu din sistema. Istori'a unoru pe-tecutie de tieri cá Reuss-Schleuss-Greiz, cá Lichtenstein si Altenburg, cá Monaco si St. Marino, a fostu mai bine vediuta si audita in scólele Transilvaniei decatu istori'a propria. Pana in dio'a de astadi in scólele gimnasiali este timpu de ajunsu spre a indopa pe tinerime cu intregulu labirintu istoricu alu tieriloru germane, éra pentru istori'a, geografi'a si statistic'a Transilvaniei in cele mai multe gimnasia nu se ajungu nici diece óre din cele diece luni ale anului scolasticu. In scólele normale fragedele minti ale copilandriloru au timpu de ajunsu pentrucá se invetie cum se dice „cá pe apa“ istori'a jidoviloru, éra pentru istori'a popóraloru acestei tieri nu se ajunge nici o óra.

En se decreteze potestatea legislativa a tieriei, cumca istori'a Transilvaniei pentru tóte scólele Transilvaniei fara nici o diferentia de nationalitate si confesiune trebuie se fia si se remana de aici inainte studiu obligatu, si se vedi cum istori'a patriei va resari cá din pamentu. Ea la inceputu nu va fi perfecta, va fi inse in totu casulu mai buna, decatu tóte cate s'au scrisu pana acuma. Inceputuri mari sunt facute de be-trani, dela ei incóce s'au mai publicatu precum vediuramu, o multime de documente mai nainte necunoscute, care inse din lips'a de indemnú patrioticu zacu in pulberea si mucegaiulu magazineloru pe la tipografi si librari. Cunóscemu unu singuru tipografu, carele isi are inchise preste diece mii fiorini in cronicé, archive si disertatiuni istorice transilvane. Cunóscemu altulu in Sibíiu, carele in a. 1860 venduse cateva cen-tenarie de carti istorice transilvane la — piperiu, pentruca desperase de a le mai puté vende la carturarii din acésta tíera.

Comitele Scarlatu Rosetti pusese inainte cu vreo optu ani unu premiu de dóua mii fiorini pentru cea mai buna istoria

a romaniloru. Prea frumosu premiu dela unu particulariu, inse multu mai micu indata ce va considera cineva, ca oricine va cuteza a se apuca de unu opu asia maretiu, va fi trebuitu se ingrópe la dóua mii de galbini numai in materialu istoricu, preste acésta se mai faca si calatorii, se mai platésca si la copisti si paleografi pe la diferite bibliotece, pre unde nu ajunge densulu. Asigurati inse pe scriitori, ca pre langa premiu istoria loru se va introduce si prin scóle, atunci apoi veti avea istoria.

Intocma este si cu istoria patriei: premiu bunu si publicu care se o cumpere acuma, éra nu dupa cincidiece de ani cá nu sciu ce mósce sacre. Credu ca in dilele nóstre de vaporu, electricitate, stenografia si preparate chémice pentru fotograme, nici chiaru carturarii cei mai mari nu prea au timpu si placere de a scrie numai in usulu nepotiloru si stranepotiloru, carii voru numera dela Is. Christosu ani 1900 pana la 2000. Destulu orbeara antecesorii nostrii si noi chiaru intru intunerecu si in umbr'a mortiei; destule mii de documente istorice ni s'au prefacutu in pulbere si cenusia; destula desonóre ca ómenii se disputara pana eri alaltaeri asupr'a popóraloru mai numeróse locuitorie in Transilvania pana astadi, intocma cá si asupr'a celoru repausate inainte cu 1500—2000 de ani, precumu Celti, Geti, Daci, Sarmati, Schiti etc.

Me temu ca acestea escursiuni asupr'a istoriei transilvane unora li se voru pareá prea intinse; cu inuse 'mi iau voia a respunde la o parere cá acésta, déca cumva ecsista, cumca legea naturei e si legea lui Ddiu, obléga pe totu omulu, cá se cugete mai desu si cu tóta pietatea fiésca la scump'a si bun'a sa mama, care l'a nascutu, care l'a laptatu, l'a leganatu, a plansu si a suferitu pentru elu si cu elu in tóte timpurile si impregiurarile. Deci urmandu pe c. Mikó pana la finea desertatiunei sale cu recensiuinea, mai ceru patientia lectoriloru inea si pentru Nr. urmatoriu.

G. Baritiu.

Comerciuulu anticu si comerciuulu modernu.

(Fine).

IV.

Vorbindu despre redemptiunea comerciuulu din ghiarale judanismului, suntemu datori cateva linie cá se ne intieléga si altii asia precumu amu cugetatu si cugetamu scriindu acestu tractatu.

Noi amu facutu in totudéun'a o mare distinctiune intre israeliti si judani. Israelitu pentru noi si istoria este unu nume alu unei natiuni, ce'si a avutu unu mare rolu in lume cu institutiunile si cu geniurile ce au esitu dintr'ensa. Judanu nu este nume nationalu, ci o cualificatia, o denumire a unui par-titu, alu unei dinastii cá burbonistii in Francia, carlistii in Spa ni'a etc.

Judanii, pana candu au avutu unu regatu, o parte era amatorii privilegieloru si ai tuturoru speculatiuniloru, ce nu le putea suferi poporulu séu nati'a Israelu.

Precumu grecii au avutu pe fanarioti, precumu romanii avura pe ciocoi, asemenea si israelitii avura pe judani.

Vomu vorbi mai pe largu despre acést'a in articolulu specialu intitulatu „Israelitii si Judanii.“

Judanismulu, dupa risipirea judaniloru de Titu in lume, deveni o scóla cá si farisaimulu, cá si machiavelismulu, cá si fanariotismulu.

La scól'a acést'a invetiara tóte natiunile decadiute, romani, italieni, greci, armeni, iliri séu slavi etc. etc.

Noi romanii in tíer'a romanésca n'amu disu israelitiloru niciodata judani, ci hebrei, numele de israeliti antei'a data s'a publicatu de mine in scrisele cu multu mai 'nainte de 1848.

V.

Pucinu ne ar folosi insa acestu paralelu séu comparatia intre comerciulu anticu si comerciulu modernu, care dupa apre-tiatiunile nóstre mai bucurosu le am numi comerciulu judanu si comerciulu adeveratu chrestinu in folosulu tuturoru si in daun'a nimului? Spre ce ne ar folosi mai multu decat a petrece o óra cu istoriculu pe scurtu alu acestei specialitati? Noi amu avutu unu scopu pentru folosulu generalu alu Romaniei; propuindune a face o mica tractatia de istoria séu de literatura, ne am propusu a face in adeveru politica, asia cumu intielegemu noi politic'a.

Amu vorbitu si amu scrisu atát'a, cá se putemu apoi a ne adresa la romani si se ne póta si ei intielege candu 'i vomu intreba:

„Noi romanii ce felu de comerciulu amu cunoscutu si cu-nóscemu, ce felu de comerciulu amu avutu si avemu? comerciulu modernu si chrestinu, séu comerciulu anticu si judanu? Comer-ciulu nostru a fostu o relatia dela omu catra omu, cá se ne folosimu reciprocamente, séu relatiuni cu rea credintia spre a

ne inșiela unulu pe altulu si a ne folosi unulu din perderea altuia?

Carii suntu apoi negutietorii din tierile nóstre? Sunt ei romani, séu nisce streini din diverse nationalitati, discepoli ai scólei judane, continuatori ai comerziului fenicianu, cartaginesu, paganu, ce nu'si póte afla folosulu decatu in peirea comuna si ai caruia conducatori sunt numai reaoa credintia, minciun'a si fraud'a?

Aceste principie n'au fostu niciodata de natur'a romaniloru, si candu dupa timpi s'au datu si ei la comerciú, in cea mai mare parte n'au pututu urma dupa condiscepolii loru in scól'a judana, 'si au facutu unu comerciú in parte cá si agricultorii, romanescu, cautandu a'si desface productele séu marf'a cu omené.

VI.

Comerziulu modernu devenindu o sciintia, are nevoie inca de desvoltare si de perfectiune: volume intregi s'aru puté scrie de multi barbati si in multe ramure ale lui.

Si cá se devina in adeveru o sciintia positiva, cauta se abandóne tóte principiele pe carii se intemeia cei din antichitate si din mediulu evu.

Acele principie fiindu minciun'a, reoa-credintia, fraud'a si cate am mai spusu la inceputu, nu putea avea de rezultate decatu fatalmente perderi si ale producatoriloru si ale consumatoriloru si pana in fine si ale comerciantiloru, cá tóte jocurile la norocu conduse de rea credintia. — Din rele principie si mai rele rezultate.

Comerziulu nuou cá se devina sciintia, cauta se plece, cá dela unu principiu, dela unu adeveru necontestabilu.

Este vorba de a inmulti averea, fia individuala, fia domestica, fia publica? Nimeni nu se póte adresa decatu la adeveratele sorginti ale averei. Acestea sunt: pe de o parte natur'a ce neincetatu si in nedesecatu produce, si pe de alt'a travaliulu.

Cultulu vitielului de auru, tóte macsimele acestui cultu, camet'a si altele nu au facutu de 4000 de ani decatu despretiundu si un'a si alt'a, a stórce omenirea, luandu panaa dela gur'a seracului.

Ar crede cineva, ca noi vorbindu de sciinti'a comerziului modernu, amu voi se întielegemu economi'a politica. Cam sémana, dupa cumu dice romanulu, dar nu resare.

Candu economi'a politica s'ar fi numitu etematonomia

politica séu sciinti'a averiloru, ne-amu fi indemnatu a ne da man'a cu domnii economisti, pentruca amu fi vediutu ca au celu pucinu consciintia despre sciinti'a loru, isi dau numele ce 'i dau.

Candu dice cineva astronomie, intielege sciinti'a ce ne vorbesce de legile nestramutate ale astreloru.

Candu dice agronomie, intielege legile despre cumu se se cultive tiérinele.

Totu asemenea candu s'a disu anteiadata economia, s'au intielesu legile dupa care se se administre o casa.

Primulu tractatu ce cunóscemu despre economia este alu lui Xenophonte. Acolo nu se vorbesce decatu despre cumu se'si faca cineva casa, cumu s'o impartia, in care parte a ei se locuiesca, in care parti se'si conserve provisiunile etc. etc., si aci in adeveru nu vede cineva decatu nisce teorie si regule despre administrati'a casei.

Inse ce este alu casei nu este alu politiei séu alu publicului, si a dice cineva economia politica, este totu un'a cá si candu ar dice ca ce este propriu este si comunu! Sunt multe cualitati ce nu se potu concorda cu unele substantie si precumu nu putemu dice santitate diabolica, diavolia divina, monarchia anarchica, asemenea nu se póte dice nici economia politica. — Ce este alu casei nu este si alu publicului. Economia politica pentru noi ni se pare ceva absurdu.

Aci nu era cesti'a de a face economisti nisce maritagiuri monstruóse; ci de a ne arata cumu se inmaltiescu averile fia ale individeloru, fia ale cetatii. Averile se dicu ctemata séu si chremata; si precumu dicemu agronomía dicéndu ctematonómia, amu puté dice ctematonómia politica séu domestica si celelalte, séu sciintia despre prosperarea avutiei particulare si publice.

Noi dara amu puté numi sciinti'a comerciului adeveratu, a relatiuniloru utili intre ómeni, ctematonómia séu sciintia de a se inavuti toti ómenii fara daun'a nimului, adresanduse fiacare la sorgintiele avutiei cari sunt natur'a si travaliulu, secundate de asociatiune etc. etc.

Epistole agronomice.

Epistol'a I.

Amice! Me intrebi in epistol'a de pre urma: „Cum si cu ce midilóce s'ar poté introduce economi'a rationale

intre poporu, cá acest'a se nu fia silitu si pre venitoria a orbecá totu prin intunereculu vechimei?"

Inainte de a raspunde la acést'a intrebare, debue se amintescu, ca agricultur'a séu economi'a de campu nu e altuceva, decatu a) maestri'a de a sci cultivá pamentulu dupa cuvenintia si amesuratu legiloru naturei, cá acest'a se produca pre catu se póte mai multu, fara de a perde ceva si din puterea sa producatoria; séu déca ti-place mai bine; b) agricultur'a e o scientia, care ne invétia cum se cultivamu bine si rationalu pamentulu si altele; si c) agricultur'a e si maestria, dar si scientia basata pre scientiele naturale si alte scientie frumóse, e acea despre care strabunulu Cicero dice: „Omnium rerum, ex quibus aliquid acquiritur — nihil est agricultura melius, nihil uberius, nihil dulcius, nihil homine libero dignius.“

In casulu antaniu, candu adeca agricultur'a e maestria, acést'a e de a se invetá la maestrii, precum mesaritul, calciunaritul, fauritulu si tóte celelalte maestrii; la maestrii buní, dicu, de agricultura, si nu la carpaci, la agricultori si economi de acelia, cari cultivéza pamentulu dupa regule rationale, conformu civilisatiunei si cerintieloru seclului acestuia, in care vietuimu. La atari maestrii in economia a-si indreptá eu pre poporulu agricultoriu romanu, cá se-si invetie maestri'a rationalmente. Maestrii de acestia s'ar aflá, numai oficina (Werkstatt) se aiba, va se dica: se aiba campu unde se póta lucrá, dominie bine organizate, economii de mustra se avemu, se premergemu cu esemplu bunu, cá poporulu vediendu succesulu favoritoriu alu agriculturii rationale, se se indemne si elu in-susi a urmá acestu esemplu; ca indesiertu vomu strigá numai in lumea larga, ca asia si asia ar trebui cultivatu pamentulu si altele, er' in fapta nici noi nu facemu nimic, lumea astépta fapte dela noi si nu vorbe multe!

Prin urmare e tréb'a celoru ce stau in fruntea natiunei, cá se infintieze economii de mustra in tóte partile; dara nu vomu astepta, cá se faca poporulu initiativa in asta privintia!

In casulu alu doilea, déca economi'a e scientia, a-si indreptá poporulu la scóla, cá aici se invétia tóte scientiele; spre acestu scopu inse ne suntu mai antaiu necesarie scóle agronomice. Se incetamu odata cu scólele confesionale si in loculu acestor'a se infintiamu scóle profesionale! Acést'a se ne fia devis'a, déca volimu a ajunge odinióra la fericire. Cine póte denegá in presente necesitatea scóleloru agronomice,

cari au chiamarea de a introduce pre poporu intru cultivarea mai rationale a pamentului, cá acest'a se produca fructe mai multe, mai bune si mai sanetóse, basandu si imbunetatiendu starea materiale a singurateciloru, a poporului, a natiunei, ma a patriei intregi. Spre norocire si spre bucuri'a nóstra generale, se inmultiesce pre di ce merge numerulu acelor'a, cari staruescu intru acea, cá cu orice pretiu se imbunetatiésca sórtea tieranului agricultoriu, spre binele natiunei, alu patriei si spre onórea diicitatei, care au datu tesaurii naturei, cá se-i folosésca rationalmente creaturele.

In casulu alu treilea, candu agricultur'a e maestria, dar si scientia basata pre scientiele naturale si altele, de care parere sum si eu, acést'a ar fi de a se invetiá in scóle agronomice, impreunate cu experimente practice, va se dica: institutulu agronomicu trebue se fia in vreunu dominiu bine organisatu, unde se pórtá economia rationale. Institutu agronomicu, dar impreunatu cu economia de mustra! — Amice! Aceste ne suntu acumu chiaru asia de necesarie, cá si pana de tóte dilele. Nu vedi iubite amice, ca dela o diumetate de seculu incóce in tóte tierile Europei se afla atari institute, de candu au infiintiatu parentele economiei Thaer la anulu 1803 cea d'anteia catedra profesurale de economi'a speciale in Germani'a, candu pre aiurea nici ca se pomenea asia ceva.

Celu de antaiu institutu economicu s'au infiintiatu in Móglin (Prusi'a) sub Thaer 1804. Acestuia i-sau mai adausu mai multe institute mari si mici economice. Esemplulu gloriosu alu Prusiei l'au urmaritu Franci'a, Würtemberg'a, Sacsoni'a, Bavari'a, Austri'a, Belgiu, Svedi'a si Norvegi'a, Angli'a, Itali'a, ba chiaru si Rusi'a, imbraciosiandu cu caldura acést'a idea salutavera. Si vedi amice, cumu infloresce industri'a, mam'a nutritoria a loru milióne de ómeni, in tóte aceste tieri, fiinduca bas'a industriei agricultur'a, inca infloresce!

Au trecut dar amice, o diumetate de seculu, de candu Europ'a civilisata au prevedintu necesitatea instituteloru agronomice si le-au si infiintiatu in tóte partile. E tempulu dar se ne desteptamu si noi din letargia, dupa o diumetate de vécu, e tempulu se adoptamu si noi acestu principiu salutariu! La lucru dar, amice, numai volia se fia, si institutulu agronomicu de impreuna cu economi'a de mustra e infiintiatu! — E usioru a dice, dar e greu a face! vei dice amate amice. Numai ni se pare ca e greu séu chiaru imposibile a infiintiá indata unu atare institutu, ca déca cautamu cu seriozitate a-

flamu, ca natiunea romana e in acea placuta pusetiune, de a poté infintiá numai decatu celu pucinu unu institutu economicu (se nu dicu mai multe) impreuna cu economia demustra, si, inca ce e mai multu, fara spese! Éta cumu: Gimnasiulu nationale din Blasiu posiede in Bucerdea granósa in apropierea Blasiului unu dominiu cam de 1270 jugere, cu pamentu de calitatea cea mai buna in patria, comasatu intru atata, incatu se póte portá intru insulu economia rationale fara piedeci. Acestu dominiu s'ar poté instruí bine, introducându-se economia rationale, pre langa care ar aduce pre fiacare anu celu pucinu cu 15—20,000 fr. v. a. mai multu venitu, cá in starea lui actuale, pre langa modulu de cultivare, ce se practízeza astadi aici. Tu amice, care ai unele cunoscintie rationale economice, nu vei dice, ca am prea esageratu numerii acestia; inse sciu ca voru fi multi ómeni de legea vechia, cari voru dice, ca prea multu am disu, ma unii voru cugetá ca chiaru visezu, afirmandu ca dominiulu din Bucerdea se aduca cu 15—20,000 fr. mai multu cá pana acumu pre fiacare anu. Candu miar dice-o cineva acést'a in facia, i-asi spune, ca nu are de locu idei despre agricultur'a si economi'a rationale, de órace unulu versatu in acestu ramu trebue se marturisésca, ca eu amu disu numai pre diumetate din acea, ce se póte asteptá dupa economi'a rationale dela unu dominiu cá si celu din vorba.

Spre documentarea celoru afirmate voiú aduce aci unu esemplu din Boemi'a. Dominiulu principelui I. Schwarzenberg din Libiegitz, camu de 1145 jugere aratoriu si fenatiu, au produsu pre langa economi'a trifaria (cu ogóra, cum e astadi la noi) dupa calcululu mediu de pre 15 ani, reducându tóte productele la pretiu de secara pre anu: $9366^{536}/_{1000}$ mesuri austriace secara; ér dupace s'au organisatu acestu dominiu dupa economi'a rationale, au produsu dupa calcululu mediu de pre 20 ani, pre anu $19,643^{612}/_{1000}$ mesuri austriace secara; va se dica dupa economia rationale pre fiacare anu cu $10,277^{76}/_{1000}$ mesuri austr. mai multu. Acumu se luamu metret'a austr. de secara la noi numai cu 2 fr. 50 cr. si va fi venitul anuale cu 25,392 fr. 69 cr. v. a. mai multu. Acumu se luamu in consideratiune si acea, ca pamentulu dominiului Liebigitz e de clasea II. si III. in Boemi'a! ér Bucerdea de clasea I. in Transilvani'a! Ceriu si pamentu. Aci vorbescu numerii, cari nu insiela. (Vedi ratióiniulu consiliariului economicu si directorelui dominiului Liebigitz etc. Fr. Horsky, asternutu adunarei economiloru germani din Prag'a 8. Sept. 1856 formulariulu A.)

Dominiulu gimnasiului din Bucerdea inca s'ar poté organisá fórté usioru, incredintianduse unui individu aptu, care se fia directorele aceluiasi, danduse intru ajutoriu si 1—2 adjuncti. In acestu dominiu apoi s'ar poté primi 20—30 teneri de tierani dela 16 ani in susu, cari au frecuentatu scóle poporale. Acestia se capete nutrimentu regulatu, celi mai miseri séu cu totii, dupa impregiurari, si vestmente, din fundulu dominiului, pentru care beneficiu se fia indetorati a lucrá la tóte lucrurile economice. Acestia nu aru fi de locu spre greutatea dominiului, ca insusi Christosu au disu: „Demnu este lucratoriulu de plat'a sa.“ Directorele dominiului dinpreuna cu adjunctii pre langa o remuneratiune moderata, ce ar pote-o dá „Asociatiunea“ deocamdata, se fia oblegati a propune acestoru teneri in órele prescrise, si mai vertosu preste érna, studiulu economiei si alte scientie necesarie si coordinate acestuia in teoria, ér' in pracsá pre campu, in gradini si in giurulu dominiului. Afara de acesti 20—30 teneri interni se mai potu primí in acestu institutu si altii cu locuinti'a afara séu si in laintru pre langa ó suma anumita de bani si bucate, sustienenduse cu spesele proprie, frecuentandu numai órele de invetiamentu si exercitiile practice. Cursulu se dureze celu pucinu 2 ani.

Vedi, intime amice, catu de usioru s'ar poté infintia institutulu agronomicu catu mai ingraba; dar nu numai in Bucerdea, ci si in Cutu, Springu, Blasiu si póte si aiurea, de si in presente Bucerdea ar fi mai acomodata, numai volia se fia, ce speru ca nu va lipsí, cunoscéndu zelulu si spiritulu de intreprenderu alu barbatiloru nostrii, demni de totu respectulu!

Aceste pucine siruri se nu le privesci, amice, cá planulu séu programulu unui institutu agronomicu; asia ceva a face, nu mia fostu deocamdata intentiunea. Atare programu ar fi de a se face numai atunci, candu acést'a idea salutaria ar imbraciosia-o parentii patrici si ai natiunei cu caldur'a receruta; acumu am volitu numai se-ti respundu la intrebarea ce m'ai pusu.

Convinsu esci acumu, ca noi am poté avé in tempulu celu mai scurtu institutu agronomicu bunu si inca fara spese; ma inca ar aduce venituri frumóse in bani, d'apoi profitulu séu castigulu morale alu natiunei intregi, care l'ar poté asteptá cu securitate dela atare institutu! Vedi, scumpe amice, acést'a aru fi chiaru institutu salutariu si binefacatoriu pentru bietulu tieranu romanu, care geme sub jugulu greutatiloru si alu intunerecului, fara picu de mila, neavendu inca pana acumu institute; dela cari se traga elu deadreptulu folosulu, in-

stitute pentru poporul tieranu, pentru cea mai insemnata parte a natiunei! Vedi, noue aceste ne sunt necesarie inainte de tóte.

Audi acolo, se invetie tenerii tierani agricultur'a si alte scientie reali in institutul agronomicu, in institutul poporului romanu, dela Bucerdea langa Blasiu fara spese! — Aici potu invetiá chiaru si celi lipsiti de tóte midilócele, se potu dedá cu o viétia morale si cumpetata! Nu ai versá lacrami de bucuria amice, vediendu pre poporul romanu atatu de fericitu?! Nu ar binecuventá si umbrele fundatoriloru acestui institutu, tieranulu eliberatu de sclavi'a intunerecului vechimei?

La lucru dar romani! la lucru, conducatorii natiunei, fieve mila de bietulu tieranu, care astadi inca nu-si scie pretiuu pamentulu seu, in acestu seclu alu luminei si civilisatiunei, ne sciendu ce póte produce. Nu intardiati a 'i intinde mana de ajutoriu, pana inca nu neau inundatu dulcea patria strainii rafinati deodata cu venirea vaporului, cari voru fi in stare in scurtu timpu a face proletari din cea mai mare parte a poporului romanu, déca nu i se voru deschide de timpuriu ochii, cá se védia si mintea cá se scie judecá. Lumina si ér' lumina mai multa! — Dixi et salvavi animam.

Alu teu amicu sinceru

Stefanu Popu,

agricultoriu si economu practicu censuratu si profesore.

Naturalu-istoricu.

Cocosiulu cornutu (gallus gallinaceus cornutus).

Tóta lumea admira astadi la noi (in Craiov'a) unu cocosiu de casa fórte curiosu, unu cocosiu cu dóua córne. Elu se afla in posesiunea d-lui Pisca, cetatiénu si casieru la teatrulu nationale de aici, locuitoriu in strat'a episcopiei.

Acestu cocosiu are o marime de medilocu si e mai multu lunguetiu decatu inaltu. Penele lui pre deasupr'a, incependu dela céfa pana la códa, sunt albe-galbinie; pre din josu sunt negre* (petate cu albu; códa e négra si mai multu orizontale (cá la claponi: cocosi castrati) decatu verticale (ad. ridicata cá la alti cocosi). Crést'a i se imparte in doue bucati semi-cercularie. De un'a si de cealalta parte a ciocului are dóue favorite de fulgi, negre si bine pronunciate.

Cele doue cornitie cari atragu curiositatea spectatoriloru sunt crescute deasupr'a ochiloru si spandiura in josu in form'a unoru cerceli tragèndu si pelea dupa sene. Unulu din ele, celu din drépt'a, este incolacitu si in asta

*) Unu contrastu, fiinduca tóte paserile, afara de fasanulu albu (phasianus nycthemerus), au penele susu mai inchise si josu mai deschise.

incolacitura elu a mai trecutú odata prin pele si s'a opritu cu verfulu intr'unu punctu din partea interna a incolacitúrei, unde a formatu o gaura. Cornitielulu din stang'a este dreptu; acest'a cadiuse odata si se afla in pastrarea d-lui Pisca, éra in loculul lui a crescutu altulu din nou. Langa acest'a mai cresce inca unulu totu in proportiunea celui d'anteiu. Fulgii (penitielule) din pregiurulu amenduoru cornitieloru sunt aspri, mai cá ghimpíi ariciulu.

Opiniunea mea asupr'a acestú fenomenu este acea urmatória: Se scie din fisiologia cumca córnelule, unghiule, perulu, penele, solzii, scutiile etc. sunt tóte de aceeași natura, formate din aceeași materia, adeca din materia cornósa, variandu numai in consistenti'a lorú, si sunt o simpla secretiune á pelei animalelui. Acésta materia séu substantia cornósa in locu de a se preface, in casulu de susu, in pene, ea din contra s'a prefacutu in nesce cornitie mici, cari s'au desvoltatu prin reuniunea mai multoru trunchiuleti de ai peneloru ce au crescutu impreuna, remanendu lipsiti de barbete.

Esaminandu cu atentiune cornitielulu cadiutu, pre care-lu pastréza d-lu Pisca, se observa ca elu sémena multu cu trunchiulu unei pene gróse de vulturu, avendu inse unu canalu fórté strimtu. — Pintenii dela petiórele cocosiulu au totu aceeasi forma cá si córnelule lui, presentandu inse o mai mare soliditate. Insemnamu aci, cumca pintenulu dela unu petioru a cadiutu si n'a mai crescutu altulu in locu-i, nici nu se vedu semne de a mai cresce, éra celu ce esista este recurbatu in form'a unei torte.

Unu italianu a oferitu anulu trecutú 500 lei vechi (185 lei n. 18 bani, totu atati fl. v. v.) dlui Pisca pentru acestu cocosiu, cu scopu de a'lu arata publiculu pentru bani; dar d-lu Pisca a postupu interesulu seu materialu interesulu scientificu si a preferitu a doná cocosiuulu museulu din Bucuresci; eu inse l'am rogatu cá se-lu tiena la dlui pana candu va trai, éra dupa aceea se-lu doneze liceulu nostru, avendu prospecte de a se infintia si aici in curendu unu museu fisicu-chemicu-naturale, caruia s'a si facutu inceputulu cu nesce aparate chemice.

Simeone Mihali.

Bibliografia.

A esitu de sub tipariu un'a opera eclesiastica:

„Biserica adevérata si chiamarea bisericéi romane“

de archimandritulu Niceforu Iliescu Spinceana, fostulu rectoru la seminariulu de Husi, la acelu din monastirea Neamtulu si curatoru la monastirea Bistritia judetiulu Neamtulu, éra acumu aflatoriu in monastirea Seculu.

Se afla depusa spre vendiare in Bucuresci la librariile Ioanidu si Socecu, éra in Romania-Moldov'a la Costache Teodoru, negutiatoriu in térgulu Neamtulu. Pretiulu unui ecsemplariu este 2 sfanti austriaci.

Se afla la administratiunea „Trompettei Carpatiloru“ de vendiare frumós'a carte de poesia a dlui Dimitrie Bolintineanu

„Brisés d'Orient“

tradusa de insusi domnealui si tiparita acumu la Paris de editoriulu E. Dentu. Editiune de lucsu in mare octavu de 370 pagine cu un'a prefacia a dlui Philarete Chasles, profesore la colegiulu Franciei si conservatoru la bibliotec'a Mazarina.

Acésta carte face onóre Romaniei in strainatate si a si provocatu articuli de lauda in „Monitoriulu“ Franciei, in jurnalele cele mai importante ale Franciei si ale Engliterei.

Credemu ca damele romane mai cu séma se voru grabi se'si impodobésca bibliotecele dumnéloru cu cartea poetului romanu', care are un'a asia mare voga in strainatate. — Pretiulu volumului este unu galbenu.

(Tromp. Carp.).

Din Buletinulu instructiunei publice dela Bucuresci

aparú si fasciór'a pe Ianuariu — Februaru 1868. Acelasi afara de actele oficiali adunate pre dóua luni mai coprinde urmatoriulu materialu:

Daci'a ante-romana. — Cultur'a si moralurile ghetiloru si ale daciiloru. — Modulu alegerei domniloru la romani, de B. P. Hajden. — Documentu dela mitropol. Crimcovi. — Un'a icóna pretiósá de V. A. U. — Dare de séma asupr'a aniversarei serbarei Trei-Ierarchi, patronii santei bisericiei Coltiea. — Visit'a M. Sale Domnitoriului la scól'a normala din Bucuresci. — Idem pentru celebrarea la Iasi a aniversarei fundarei academiei Basiliene. — Idem asupr'a serbarei patroniloru seminariului centrale din Bucuresci. — Discursulu tienutu de D. Hajdeu la siedinti'a din 3 Februaru a societatiei Transilvani'a. — Numiri si permutari.

Totu ministeriulu instructiunei publice facú a se mai publica inca si: **Actele si solenitatea oficiala si neoficiala a inaugurarei societatii liter. rom.**

Referatulu Nr. 1140 alu d. C. Á. Rosetti catra consiliulu de ministrii pentru aprobarea regulamentului societatii. — Decretulu Nr. 582 locotenentiei domnesci cu regulamentulu societatii. — Decretulu Nr. 698 alu locotenentiei domnesci pentru numirea de membrii societatii. — Idem pentru numirea dlui Sbíer'a din Bucovin'a. — Decisiunea ministeriale Nr. 47 a dlui I. Stratu, ca fiindu choler'a in tíera se se amane societatea. — Referatulu aceluiasi Nr. 7022 catra consiliulu de ministrii. — Jurnalulu consiliului de ministrii in eadem. — Raportulu dlui Stratu la Domnitoriu in aceeași Nr. 7045. — Decretulu Nr. 1187. — Referatulu Nr. 4683 alu dlui ministru D. Bráténu catra consiliulu de ministrii pentru convocarea societatii la $\frac{1}{13}$ Aug. 1867. — Jurnalulu consiliului de ministrii in aceeași afacere. — Referatulu la Domnitoriu cu Nr. 4804. — Decretulu Nr. 874 pentru aprobarea convocarei. — Decretulu Nr. 893 pentru numirea membriloru societatiei din Romani'a libera. — Decretulu Nr. 1047 pentru numirea ddloru Ionescu si Maiorescu. — Programulu solemnitatiei inaugurarei societatiei. — Dare de séma de inaugurare. — Actele si descrierea serbarei neoficiale. — List'a membriloru. — Unu tablou alu membriloru in o singura grupa.

A dóu'a editiune din

„Infricosiatele stricatiuni ale beuturi de vinarsu-rachiu.“

Invetiaturi mantuitoře culesse si reproduse in romanesce de Ioanu Petricu, parochu si protopopu de legea resariténa, si Gavriilu Munteanu, profesor si directoru alu gimnasiului romanescu din Brasiovu, a esitu in septe-man'a acésta de sub tipariu. — I-a editiune esita la a. 1854 s'a petrecutu de multu. Astadi se simte din nou lips'a acelei carticele, care oriunde a petrunsu mai alesu la glóte, a folositu in modulu celu mai salutaru. — Pretiulu numai 10 cf. v. a. si se póte trage deadreptulu dela tipografii Römer & Kamner in Brasiovu.

Ad Nr. 169, 1867.

Estrasu din protocolul siedintiei extraordinarie

a comitetului Asociat. tenuta in 28. Octobre c. n. a. c. in privinti'a concluserelor aduse in numit'a siedintia pentru edarea foiei Asociat. trans.

In privinti'a redactiunei foiei asociat. s'au decisu prein §. 107.

Redactoriulu fôiei asociat. dupa §. 16 din statute este secretariulu primariu al' Asociatiunei.

In privinti'a locului esirei foiei asociat. §. 108 s'au decisu:

Loculu edarei foiei asociat. pana la dispositiunea adunarei generale viitorie se fia Brasiovulu, unde se afla cu locuinti'a si secret. I., carele e redactoriulu acela.

In privinti'a numirei, ce va avé se pórte edand'a fôia a asociatiunei prin §. 109 s'au decisu:

Foi'a edanda porta numirea: „Transilvani'a“ fôia asociatiunei trans. pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Ca privire la redactiunea foiei prin §. 110 s'au decisu:

„Transilvani'a“ se redige sub auspiciile comitetului Asoc. prein secretariulu I.

In privinti'a formatului foiei asociat. prin §. 111 s'au decisu:

Formatulu „Transilvaniei“ va fi octavu nebrosiuratu si fara de mantelu.

Relativu la contractulu inchiandu cu tipografi'a in privinti'a tiparirii foiei asociat., relativu la acordulu cu secretariulu I. pentru onorariulu ce are a se dá, pentru administratiunea tehnica a foiei, precum si pentru plat'a unui servitoriu alu redactiunei si alu unui espeditoriu prin § 112 s'au decisu:

Spre statorirea determinatiuniloru contractului incheiandu cu tipografi'a in privinti'a tiparirii foiei asociat. fara vre unu prejudetiu pentru asociatiune, se autoriséza presidiulu deinpreuna cu secretariulu, care proiectu de contractu se va presentá comitetului spre aprobare. Asemene se autoriséza presidiulu si spre statuirea unui accordu cu secretariatulu in privinti'a onorariului, ce are a se dá pentru administratiunea tehnica a foiei, in privinti'a platiei unui servitoriu alu redactiunei si a unui espeditoriu. Proiectulu acordului acestuia inca se va presentá comitetului spre aprobare.

Relativu la banii de prenumeratiune prin §. 113 s'au decisu astfelu:

Fiendu „Transilvani'a“ proprietatea asociatiunei trans., banii de prenumeratiune voru incurge la comitetu si tóte spe-sele editiunei se voru plati din partea aceluia.

Sibiiu, 25. Oct. c. n. 1867.

Estrasu din protocolu prin

Ioanu V. Rusu,
secretariu II.

Nr. 177. 1867.

Protocolulu siedintiei estraordinarie a comitetului asoc. trans. rom.

tienute in 1. Nov. c. n. a. c. sub presidiulu Rev. D. vice-pres. I. Hannia, fiendu de facia DD. membrii Ilustr. sa D. consil. P. Manu, Ilustr. sa D. cons. P. Dunc'a, D. advocatu dr. I. Nemesiu, D. parochu si prof. Z. Boiu, D. Dr. N. Stoi'a, D. secret. II. I. V. Rusu si D. capitanu si cass. alu asociat. C. Stezariu.

§. 115. Reverendisimulu D. vice-presiedinte Ioanu Hanea impartasiesce comitetului o scrisoria a Dlu secret. I. G. Baritiu data cá respunsu la scrisori'a comitetului din 25. Oct. Nr. 169 a. c., pre lenga care numitului secret. I. i-se impartasiseru conclusele comitetului aduse in privinti'a redactiunei si edarei foiei asociatiunei. Dice cá Dlu secret. I. dupace in scrisori'a sa multiumesce comitetului pentru increderea, cu care l'a onoratu incredintiendu'i redactiunea foiei asociatiunei, totuodata in privinti'a programei, cu acarei compunere fú insarcinatu, descopere, cá dinsulu si acum nu se afla in stare a produce altu programu, decatu acel'a care l'a impartasitu adunarei generale constituante a asociatiunei din Novembre 1861 si carele s'a fostu si acceptatu de aceeaasi adunare. Altfeliu comitetului 'i sta in dreptu a propune si altu programu, pre carele Domni'a sa 'lu va urmá. Éra in privinti'a incheia-rei contractului cu tipografi'a pentru tiparirea foiei asociatiunei, D. vice-presiedinte impartasiésce, ca D. Secret. I. se descopere intr'acolo, ca acelu contractu nu se pote inchiá pan' atunci, pana candu nu se va decide mai antaiu din partea comitetului:

a) Cá cu ce feliu de litere se se tiparésca fói'a asociatiunei „Cicero ori garmondu?“ (din care Dlu secret. I. tramete si cate o mustra).

b) Pre ce feliu de chartia, de rendu ori fina? si

c) in cate esemplaria?

Deci dar' reverendissimulu D. vice-presiedinte, premitendu acéste, poftesce pre comitetulu asociatiunei, cá se se lica la discussiune obiectele cestionate, propunendu totuodata, cá re-

spectiv'a scrisoria a Dlui secret. I. pentru mai deplin'a informare, se se cetésca in totu coprensulu seu.

Propunerea Reverendissimului D. vice-presiedinte, in privinti'a cetirei chartiei resp. a Dlui secret. I., se primesce cu unanimitate, si se prelege prin secret. II.

§. 116. Dupa acéste presidiulu pune la ordinea dilei, mai antaiu acea parte din scrisori'a Dlui secret. I., carea privesce compunerea programei pentru edand'a foia a asociatiunei. Acestu obiectu supunenduse la discussiune, se esprima dorenti'a din partea unoru DD. membrii, cá dupace Dlu secret. I. in scrisori'a sa se provoca la unu programu alu seu, resp. propositiuni facute la adunarea generala a asociatiunei din Novembre 1861 si acceptate de aceeaasi, ar' fi cu cale, cá mai inainte se se cetésca acele propositiuni si apoi se se proceda la desbatere asupr'a obiectului pusu la ordinea dilei. Deci dar se decide:

Cetirea aceluor propositiuni coprense in actele asociatiunei fasc. I. pag. 104—108.

§. 117. Totuodata in legatura cu obiectulu aflatoriu sub discussiune, D. profesoriu si membru alu comitetului Zacharia Boiu aduce inainte, ca comitetulu asociatiunei inca in siedinti'a sa din 8. Octobre a. c. §. 96, denumise din senulu seu o comisiune anume insarcinata cu elaborarea unui programu pentru fói'a asociat. si ca aceea comisiune a si compusu unu atare programu; deci Domni'a sa cá referentele acelei comisiuni face intrebare, ca ore spre dilucidarea lucrului, nar' fi bene, cá se se cetésca mai antaiu si acelu programu si apoi se se liea la desbatere.

Comitetulu decide cu unanimitate, ca in combinatie cu obiectulu aflatoriu la ordinea dilei, se se dé'e cetire si programulu elaboratu de comisiunea denumita spre acestu scopu deintre membrii comitetului, care programu se si cetesce prin D. profesoriu Zacharia Boiu.

§. 118. Presidiulu aducêndu in legatura atatu programulu, resp. propositiunile Dlui secret. I. acceptate de adunarea generala din 1861, catu si elaboratulu degia cetitu alu comisiunei, postesce pre comitetu, cá se iae in discussiune seriosa si matura, ambele acéste elaborate, si ast'felu pre bas'a principialoru coprense intrensele se aduca unu conclusu, pre catu se pote mai correspundiatoriu in obiectulu de sub cestiune.

Deci, luanduse la desbatere seriósá ambele elaborate, si apretiuindu principiale correspundiatórie scopului asociatiunei, care se coprendu intr'unulu si intr'altulu si considerandu mo-

mentositatea motivelor aduse de membrii comitetului si pentru unul si pentru altul, in urma, comitetulu aflà a duce cu unanimitate urmatoriulu:

Conclusu. Elaboratulu comisiunei denumite din senulu comitetului cu unele adaugeri resp. modificatiuni, se primésce de programulu edandei foiei asociat., inse cu deosebita consideratiune la resolvarea propositiunilor acceptate de adunarea generala constituante din Novembre 1861 si publicate in actele asociatiunei fasc. I. pag. 104—108.

Programulu ast'felu satoritu de comitetu, impartasienduse Dlui secret. I. totuodata se se postésca a luà dispositiunile necesarie, cá pre 1. Novembre c. v. a. c. se se pota tipari, cá asia apoi se se publice, atatu in diurnalele natiunali, catu si se se pota tramete pre la DD. membrii asociatiunei. Terminulu pentru abonamentu la foi'a asociatiunei se defige pre $\frac{13}{4}$ Decembre a. c., ér' esirea numerului I. dein foi'a asociatiunei din cauza, cá comitetulu in urm'a abonamentelor, — ce voru intrá — se se pota orienta in privintia numer. esemplarialoru tiparinde, se amàna pre 1. Ianuarius 1868. In urma se se faca aratare la inaltulu guberniu regiu pre lenga alaturerea programului numitei foi.

§. 119. Escanduse intrebarea, ca in cate esempl. se se tiparésca programulu si cum se se espedeze? Comitétulu decide:

Cá luandu in consideratiune numerulu tuturoru membriloru ai Asociatiunei, programulu se se tiparésca in 1200 esempl. si din acele 1000 esemplaria pentru inlesnirea espeditiunei, se se tramitia la comitetulu asociatiunei in Sibiü, ér' celelalte retienendule D. secret. I. se le impartiesca pre unde va aflà cu cale, mai alesu prin Brasiovu, tienutulu Bârsei si in alte parti.

§. 120. Presidiulu pune acum la ordine aceea parte din scrisori'a Dlui secret I., care atinge cestiunea, ca cu ce feliu de litere se se tiparésca foi'a asociatiunei; pre ce feliu de chartia? si in cate esemplaria? Comitétulu decide:

Foi'a asociatiunei se se tiparésca cu litere Cicero, care suntu mai frumose si mai acomodate; éra resolvirea intrebarei ca pre ce feliu de chartia se se tiparésca numit'a foia? se lasa in bun'a chipsuire a Dlui secret. I., carele si alt'felu e cunosculatoriu de cualitatile chartiiloru mai correspunditorie pentru tiparire; se recomanda totusi, ca deca va aflà cu cale, se intrebuintieze charti'a cu pretiuri de medilocu, si anume cu pretiulu indigitatu de Domni'a sa in scrisori'a din 4. Octobre a. c. adeca 27 cr. 1 punctu. Ér' ce se atinge de numerulu esempla-

rialoru, ce voru fi de a se tipari, acum deocamdata nu se pote aduce nece o determinatiune, fiindca inca nu se pote sci numerulu abonatorulu; deci in acést'a privintia comitetulu se va poté orientá numai, dupace mai antaiu va cunosce numerulu abonatorulu, si atunci nu va lipsi a impartasi Dlui secret. I. list'a acelora, dinpreuna cu fipsarea numerului de esemplaria, ce voru fi de a se tipari.

§. 121. Presidiulu pune in urma la discussiune cestiunea onorariulu redact., cum si a onorariulu pentru espeditoriulu si servitoriulu redact. Comitetulu la propunerea Reverendisimulu Domnu vice-presiedinte decide:

Onorariulu redact. se va determiná, in urm'a propunerei comitetulu, din partea viitoriei adunarei generale; ér' incatu pentru onorariulu espeditoriulu si alu servitoriulu, cum si alte spese avende, Dlu secret. I., se se poftésca, ca cu privire la impregiurarile si relatiunile locali, se benevoiésca a proiectá sum'a receruta; totuodata comitetulu se declara din parte'si, cumca la dorenti'a Dlui secret. I. e determinatu cu tóta volienti'a, a i asemná un'a articipatiune in sum'a ce o va aflá cu cale a o proiecta.

Cu acéste siedinti'a comitetulu asociatiunei trans. romane inceputa la 4 óre dupa amiadi se inchia la 8 óre sér'a.

Sibiú, in 1. Novembre c. n. 1867.

I. V. Rusu mp.,
secret. II.

I. Hannia mp.,
vice-presiedinte.

Nr. 181. 1867.

✓ Protocolulu siedintiei comitet. asoc. trans. romane

tiente in 5. Nov. c. n. a. c. sub presidiulu Rev. D. vicepres. I. Hannia, fiendu de facia DD. membrii ai comit. Ilustr. sa D. consiliariu Petru Manu, Ilustr. sa D. cons. Pavelu Dunc'a, D. senatoru P. Rose'a, D. advocatu Ioanu Nemesiu, D. dr. Nicolae Stoi'a, D. parochu si profesoriu Zacharia Boiu, D. I. V. Rusu, secret. II. si membru comitetulu, D. cassariu alu asociatiunei Constantinu Stezariu si D. bibliotecariu Nicolae Cristea.

§. 122. Reverendisimulu D. vicepresiedinte Ioane Hanea cetesce scrisóri'a Escelentiei sale Dlui presiedinte alu asociatiunei Basiliu Ladislau de Popu dto ²⁰/₈ Octobre Nr. pres. 6—1867, prin care scrisoria, Escelenti'a sa aduce la cunoscienti'a comitetulu asociatiunei, cumca judecatori'a civila a comitatulu Solnoculu de medilocu, pre lenga scrisóri'a sa din 1. Oct. a. c. Nr. 1663, a oferitu pentru fondulu asociatiunei sum'a

de 66 fr. 67 cr. v. a. cá bani de mulcta in procesulu pentru vatamarea de onore alui Popovits János in contra lui Kenderman Vasilić'a. Totuodata Escelenti'a sa D. presiedinte, pre lenga susu amentit'a scrisoria, sum'a oferita o transpune spre ulteriores dispositiuni la comitetulu asociatiunei, cu acelu adausu, ca si-a tienutu de o detoria placuta a esprimá in numele asociatiunei multiumita susu numitei judecatorii pentru asta fapta generosa.

Conclusu. Ofertulu se ia spre placuta scientia, exprimandusi si comitetulu din partesi multiumit'a sa protocolarmente.

§. 123. Domnulu cassariu alu asociatiunei Constantinu Stezariu, prezentéza comitetului respectulu despre starea cassei asociat. pre tempulu acestei siedintie, din care conspectu se vede, cumca cass'a asociatiunei — dupa subtragerea erogatelor de pan' acum — are in proprietatea sa sum'a de 29,472 fr. 90 cr.

Se ia spre scientia.

§. 124. Totu in legatura cu raportulu despre starea cassei asociatiunei, Dlu cassariu alu asociatiunei mai raportéza, cumca conformu conclusulu comitetului asociatiunei, adusu in siedinti'a sa tienuta in 8. Octobre a. c. cu sum'a de bani disponibili anume: 668 fr. 50 cr. v. a. destinati pentru cumperarea de obligatiuni urbar. trans., a cumperatu pentru fondulu asociat., dupa cum arata resp. documentu, obligatiuni urbar. trans. in valoare nominale de 1050 fr. v. a.

Se ia spre scientia.

§. 125. Totu dn. cassariu alu asociatiunei mai presentéza unu conspectu despre interesele intrate la fondulu asociat. dupa couponii obvenitori cu 1. Novembre a. c. si anume: a) dela un'a obligatiune metaliques, care interese, dupe subtragerea aloru 7⁰/₀ facu in val. austr. 2 fr. 44 cr. si b) dela alte doue obligatiuni de loteria, éراسi dupa subtragerea de 7⁰/₀ 4 fr. 65 cr., sum'a totala a intereselor intrate dupa couponii susu numiteloru obligatiuni cu 1. Novembre a. c., face 7 fr. 9. cr. v. a.

Se ia spre scientia.

§. 126. In fine D. cassariu alu asociatiunei mai referéza despre banii incursi dea dreptulu la cass'a asociatiunei, cá tacse de memb. ord. parte restante, parte pre anulu c. 1867⁸/₈ (dela siedinti'a ordinaria dein urma a comitetului), care tacse facu sum'a de 33 fr. v. a.

Conclusu. Se ia spre scientia, cu acelu adausu, ca atatu acesti bani, catu si altii, cari au incursu pan' acumu, si voru mai incurge pre viitoriu, se voru publica regulatu din luna in luna, dinpreuna cu numele resp. D. membrii si contribuitori, in edand'a foia a asociatiunei.

§. 127. Dupa acéste punenduse la ordinea dilei pertractarea despre concursese intrate la comitetulu asociat. pentru stipendiale si ajutoriele publicate din partea comitetului asociat. cu terminulu pre 1. Novembre c. n. a c., II. sa D. consiliariu Petru Manu cá referintele comisiunei denumite in siedinti'a comitetului din 8. Octobre a. c. pentru esaminarea si opinarea asupr'a concurselor intrate, referéza in obiectulu de sub cestiune.

Intru aceea secret. II. si membru comitetului Ioanu V. Rusu face propunerea, cá mai inainte de ce s'ar' luá in pertractare meritoria concursese intrate pentru stipendiale si ajutoriele asociat., comitetulu se benevoiesca pre bas'a conclusului adunarei generale din 1862, tienute la Brasiovu, si in sensulu concluseroru comitetului din anii precedenti si anume: din 1. Martie 1864, a defige si statori mai antaiu principiale, séu punctele de manecare,

ce voiéscé comitetulu ale urma cu privire la deciderea obiectului de sub pertractare.

Nascënduse asupr'a acestei propuneri desbateri indelungate si seriose, si aducënduse mai multe motive in contr'a acelei'a, si anume: ca principiale, de care a fostu condusu si se conduse comitetulu in ast'a afacere, suntu degia prea bene cunoscute din actele precedente ale comitetului, cum si chiaru din natur'a lucrului si totuodata suntu prevediute si in conditiunile concurselor publicate; cu tote acéste resp. propunatoriu staruindu pentru primirea propunerii sale, presidiulu afla cu cale a pune la votu deciderea acelei'a, carea cu majoritate de 5 contr'a 4 voturi se decide:

A se respinge si a se trece la pertractarea obiectului de sub cestiune.

§. 128. Domnulu consiliariu Petru Manu si-continua raportulu seu asupr'a obiectului aflatoriu la ordinea dilei si arata, ca numerulu totu al' concurentiloru la tote stipendiale si ajutoriele publicate, este de 29 insi. Dintre acesti'a 8 insi au concursu pentru cele doue ajutorie de cate 25 fr. v. a. menite pentru invetiaceii de meseria, 3 insi au concursu pentru cele doue stipendia de cate 50 fr. v. a. menite pentru studentii dela scol'a reala; unulu a concursu pentru ajutoriulu de 50 fr. v. a. destinatu pentru unu sodalu de meseria, ce voiéscé a se face maestru, 6 insi au concursu pentru stipendiulu de 80 fr. v. a. menitu pentru unu iuristu in patria si éراسi doi (2) insi pentru stipendiulu de 100 fr. destinatu pentru unu iuristu la vreo universitate afara de patria; si in urma 9 insi, pentru cele doue stipendia de cate 330 fr. v. a. menite pentru doi studenti la scol'a agromica spre a se poté pregati de profesori la preparandiele din Blasiu si Sibiiu. Dupa aceea luanduse la discussiune mai antaiu impartirea ajutorieloru de cate 25 fr. menite pentru doi invetiaceii de meseria, D. consiliariu P. Manu ca referinte arata, ca in privinti'a conferirii acestoru ajutorie, membrii commissiunei numite fura de opiniuni diferite, si anume: majoritatea afla cu cale a propune cá demni de acele ajutorie pre invetiaceii de meseria Ioanu Boianu si Ioanu Mog'a — celu de antaiu din 18. Octobre se facú sodalu — ér' minoritatea comisiei din contra, propuse pre invetiaceii: Ioanu Piso si Juliu Marcianu. Dupa'unele desbateri escate asupr'a impregiurarei, ca dupace unu concurente dintre propusii majoritatiei e degia sodalu, ore pote se capete ajutoriulu menitu numai pentru invetiaceii de meseria? ér' celalaltu n'a produsu atestatu de paupertate; punenduse deci la votisare propunerea majoritatiei comisiei, cu majoritate de 5 contr'a 4 voturi se decide:

A se reieptá si a se primi propunerea minoritatiei, conferinduse cestiunatele ajutorie lui Ioanu Piso invetiacelu de pantofariu in Sabesiu, si lui Juliu Marcianu invetiacelu de mesariu in Clusiu.

§. 129. Punenduse la discussiune impartirea ajutoriului de 50 fr. menitu pentru unu sodalu de meseria, carele voliesce a se face maestru, acela se decide cu unanimitate de voturi:

A se conferi uniculu concurentu la acéstu ajutoriu, lui Ioanu Bogorinu sodalu de cismariu in Vizocn'a, inse sub conditiunea, deca se va legitima, cumca din partea deregatorii politice are voi'a a purta meseri'a sa de sene.

§. 130. Punenduse sub discussiune cele doue stipendia de cate 50 fr. destinate pentru doi studenti dela scolele reali, se decide éراسi cu unanimitate de voturi:

A se conferi teneriloru studenti: Iosifu Macsimu studente in V. clasa la scol'a reala din Sibiiu si lui Constantinu Popoviciu studente in II. clasa la scol'a reala din Brasiovu, carii ambi fura propusi din partea comisiunei resp.

§. 131. Veniendu la pertractare stipendiulu de 80 fr. v. a. destinat pentru unu iuristu in patria, acel'a cu maioritate de 6 contra 3 voturi:

Se conferi tenerului iuristu in an. I. la regi'a academia in Sibiiu anume: lui Ieronimu Gheagi'a.

§. 132. Unu altu stipendiu de 100 fr. v. a. menitu pentru unu iuristu afara din patria la vreo universitate, se conferi cu unanimitate de voturi:

Tenerului iuristu in alu IV-lea anu la universitatea regia din Pest'a Eduardu Nemesiu.

§. 133. In urma, luanduse sub discussiune stipendiale de cate 330 fr. preliminate pentru doi studenti la scol'a agronomica cu scopu de a se pre-gati cá profesori de agronomia la preparandiele din Blasiu si Sibiiu, se conferira:

Teneriloru concurenti si anume: lui Georgie Vintila maturisatu, cu unanimitate de voturi, ér' tenerului Gregorie Moldovanu éراسi maturisatu cu maioritate de 7 contr'a 2 voturi. Totnodata studentii stipendiatu ai asociatiunei se îndetorezá din partea comitetului a produce cu finea fiacarui semestru dovedilé recerute despre progresulu loru in respectivele spécialitatu de studia.

§. 134. Se presentéza unu conto dela tipografi'a archi-diecesana sunatoriu despre 26 fr. 1 cr. v. a. ca tace de insertiuni pentru concursese publicate in telegrafulu romanu.

Conclusu. Se asemnéza la cass'a asociatiunei esolvirea acelui conto din sum'a preliminata pentru spesele extraordinarie ale comitetului asociat.

§. 135. Secret. II. aratandu trebuinti'a procurarei unui protocolu, in carele se se tréca numele abonatorulu la edand'a foia a asociatiunei, se roga cá se i-se dê volia a procurá pre spesele asociatiunei unu atare protocolu litografatu si provieditu cu rubrice corespundiatorie.

Conclusu. Secretariulu se insarcinéza a face dispositiunile necesarie pentru procurarea aceleuia si la tempulu seu, producédu conto despre pretulu cuvenitu, se va asemná esolvirea acelui'a din sum'a preliminata de adunarea gener. dela Clusiu pentru spesele avende cu edarea foiei Asociatiunei.

Cu aceste siedinti'a comitetulu asociatiunei trans. romane, inceputa la 4 óre dupa amiadi se inchia la 8 óre sér'a.

Sibiiu in 5. Novembre c. n. 1867.

I. Rusu mp.
secr. II.

I. Hannia mp.
vice-presiedinte.

 Din acésta fóia mai putemu servi cu ecsemplaria întregi incependu dela Nr. 1. Doritorii a se abona binevoiéscá a se adresa deadreptulu la on. comitetu in Sibiiu. Mai tardfu ecsemplariale remase leganduse cá carte, potu se vina mai scumpe.